

УДК 158

Меркулова Ю. В.

кандидат юридичних наук, доцент
начальник кафедри психології та педагогіки
Одеського державного університету внутрішніх справ
e-mail: muv75@rambler.ru

Козак І. Г.

здобувач кафедри психології та педагогіки
Одеського державного університету внутрішніх справ

**ПРОЯВИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ
ЯК ПРОБЛЕМА**

Проаналізовано феномен «девіантна поведінка» з точки зору різних галузей знань, причини та критерії девіантної поведінки серед працівників міліції; роль внутрішніх і зовнішніх факторів, якостей та властивостей особистості; уточнено психологічний зміст поняття девіантної поведінки працівника ОВС.
Ключові слова: девіантна поведінка, критерії девіантної поведінки, соціальне нормування поведінки, психологічний зміст девіантної поведінки.

Постановка в цілому проблеми та її актуальність на сучасному етапі суспільно-політичного розвитку зумовлені тим, що девіантна поведінка молоді не тільки залишається актуальною для будь-якого суспільства в силу її прихильності інноваціям та бажання переконатися в доцільності дотримання традиції, норм і правил поведінки старшого покоління, але і тим, що в умовах трансформації суспільних цінностей, коли традиційні цінності втрачають своє значення, народжуються нові норми і цінності, які ще не пройшли перевірку часом. Особливого ж значення девіантна поведінка набуває тоді, коли суб'єктом її стає міліціонер, працівник органів внутрішніх справ, який наділений владними повноваженнями і повинен бути зразком дотримання норм моралі та права.

Поведінку особистості загалом можна розглядати як взаємодію з довкіллям, опосередковану її зовнішньою і внутрішньою активністю у формі цілеспрямованої послідовності вчинків. При цьому кожний вчинок особистості являє собою свідому дію, акт морального самовизначення, в якому людина стверджує себе як особистість у ставленні до іншої людини, самої себе, соціальної групи або суспільства, життя загалом [1].

За поведінкою особистості можна визначати успішність її соціалізації, тобто процесу входження до різних спільнот людей. Слід зауважити, що важливою складовою процесу соціалізації людини є виникнення і розвиток уявлень про правила поведінки, що співпадають чи не співпадають з традиціями і звичаями людської спільноти, про моральне чи аморальне, таке, що схвалюється або засуджується, що дозволено або заборонено тощо. Саме ці уявлення реалізуються в актах поведінки людини [1]. Однак, коли мова йде про поведінку працівників міліції, треба взяти до

уваги, що вони знаходяться в специфічних умовах — умовах служби, підпорядкування та неможливості чи майже неможливості не виконати наказ вищого керівництва.

Аналіз статистичних даних за 12 місяців 2013 року, результати службових розслідувань надзвичайних подій за участю особового складу органів та підрозділів внутрішніх справ свідчать про те, що судами визнано винними та винесено вироки відносно 366 (2012 — 498) колишніх працівників міліції, з яких 214, або 58,5 % засуджено за скоєння злочинів у сфері службової діяльності, у тому числі за отримання неправомірної вигоди — 83 (136), перевищення влади — 60 (97), зловживання владою — 36 (22), службове підроблення — 26 (60), службову недбалість — 9 (13).

За звітний період з різних причин скоїли суїцид 24 (2012 — 19) працівники міліції. До таких дій 5 разів удавалися працівники служби ДІМ, 4 рази — служби ОГП, по 2 — чергових частин, ІТТ, слідства та навчальних закладів, по 1 — карного розшуку, БНОН, ДАІ, ДСО та ДМЗ.

В цій статті ми маємо за мету розглянути та дослідити феномен «девіантна поведінка» з точки зору вчених різних галузей знань та уточнити психологічний зміст поняття девіантної поведінки працівників міліції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави констатувати, що термін «девіантна поведінка» походить від латинського *deviatio* — відхилення та вживається у двох значеннях: 1) як індивідуальний акт поведінки, вчинок людини, який не відповідає соціальним нормам, загальновищезначим шаблонам, стандартам, що були встановлені чи фактично склалися в суспільстві; 2) як явище, що історично виникло і відбивається у відносно розповсюджених, масових формах людської діяльності, але не відповідає встановленим у суспільстві нормам (п'янство, статеві девіації) [2].

Вперше цей термін був використаний американським соціологом А. Коеном, який зазначав, що: «девіантна поведінка — така, що йде врозріз з інституціоналізованими очікуваннями, тобто з такими, що поділяються і визнаються законними всередині соціальної системи» [3].

Девіантна поведінка завжди пов'язана з якою-небудь невідповідністю людських вчинків, дій, видів діяльності, поширеним у суспільстві чи групах нормам, правилам поведінки, ідеям, стереотипам, очікуванням, установкам, цінностям [4]. І це робить аналізований феномен не тільки цікавим для дослідників, але і актуальним в практичному плані — через небезпечність та соціальну значущість явища.

Попри наявність значної кількості публікацій в галузі психології девіантної поведінки ані зарубіжні, ані вітчизняні автори не дійшли згоди стосовно сутності цього явища. Існує багато термінів, які використовують як синоніми. Це: агресивна, адиктивна, акцентуйована, антисоціальна, асоціальна, дезадаптована, делінквентна, деструктивна, конфліктна, саморуйнівна, протиправна, ненормативна, неадекватна тощо, які означають окремі різновиди поведінки, що відхиляється від нормативної, але не відображають її загалом. Наприклад, антисоціальна поведінка (тобто демонстративне порушення соціальних норм) і адиктивна поведінка є відхиленнями, проте виявляються вони по-різному, а отже, за цими проявами не

можна скласти уявлення про девіантну поведінку [5]. Окрім того, один і той самий термін у публікаціях дослідників проблем девіантної поведінки різних галузей знань часто вживається в різних значеннях.

На нашу думку, потрібно визначитись із критеріями поняття «поведінка, яка відхиляється», але від чого, наскільки, як довго, як часто, хто саме дозволяє собі такі порушення норм і до чого це призводить?

Є. В Змановська наводить такі специфічні ознаки поведінки, яка відхиляється:

- це багаторазові, тривалі порушення не будь-яких, а найважливіших норм для певного суспільства на цей час;
- поведінка, зумовлена загальною спрямованістю особистості, а не є наслідком кризової, нестандартної ситуації;
- поведінка супроводжується різноманітними проявами соціальної дезадаптації, викликає негативну оцінку з боку інших людей;
- поведінка не ототожнюється з психічними захворюваннями чи патопсихологічними станами, хоча за певних умов може набувати патологічних форм (алкоголізм, наркоманія тощо);
- результатом поведінки є заподіяння реальної шкоди самій особистості чи оточуючим;
- має виразну індивідуальну, вікову та статеву своєрідність [6].

Погоджуючись із вищезначеними критеріями поняття «поведінка, яка відхиляється», ми повинні уточнити: від яких саме норм суспільства вона може відхилитися. Одні вчені вважають, що у якості точки відліку («норми») слід використовувати експектації (очікування) відповідної поведінки, а інші — атитюди (еталони, зразки) поведінки. Норми і правила поведінки, вироблені суспільством, прищеплюються людині з перших днів її життя в процесі виховання в умовах сім'ї, дошкільної установи, школи, але інколи вони суперечать одна одній. В залежності від умов виховання, досвіду спілкування чи взаємодії з різними людьми, у особистості закріплюється або виробляються нові форми і способи реагування, які на наступних етапах суспільного розвитку можуть стати стійкими еталонами поведінки (мода).

Норма — це феномен суспільної свідомості, що існує у формі вимог, які поділяє більшість членів суспільства. Вони створюють оптимальні умови для стабільного існування. З іншого боку, без інновацій суспільний розвиток не можливий.

Соціальні норми — продукт пізнання і опрацювання у свідомості людей інформації про минуле і теперішнє, про найбільш раціональні форми поведінки і діяльності, що виправдали себе на практиці і ведуть найкоротшим шляхом до корисного результату — писав В. М. Кудрявцев [7]. На особистісному рівні соціальне нормування поведінки забезпечується за допомогою процесу соціалізації. Соціалізація — процес і результат засвоєння й активного відтворення індивідом соціального досвіду, здійснюваний у спілкуванні і діяльності [8].

Л. Е. Орбан-Лембрик, як соціальний психолог, зазначає, що норми становлять сукупність вироблених і санкціонованих групою правил і вимог,

які регулюють поведінку індивіда, зумовлюють специфічну для кожної групи систему взаємодії, взаємовпливу і спілкування. Ми розділяємо її думки, але з деякими уточненнями.

Отже, групову норму характеризують такі параметри:

– норма є продуктом соціальної взаємодії, що виникає в процесі життєдіяльності групи;

– норма може бути задана більш широким соціальним оточенням (спільнотою);

– для кожної конкретної ситуації норми не встановлюються, вони формуються для більшості ситуацій;

– система норм забезпечує індивіда орієнтирами в його реальності¹;

– соціальні норми не лише уніфікують поведінку в групі, а й регулюють внутрішню групову відмінності, породжуючи, між іншим, конфлікти між групами або внутрішній конфлікт у маргінальної особистості;

– норма може приписувати стандарти поведінки в загальній ситуації, а може скеровувати на конкретні дії в межах певної соціальної ролі;

– норми різняться за ступенем прийняття їх групою: одні — схвалюють майже всі, інші — підтримує меншість;

– норми різняться за мірою, широтою девіантності, які вони допускають, а також діапазоном санкцій, які при цьому застосовуються;

– групові норми забезпечують існування групи як цілісної системи;

– норми, з іншого боку, обмежують діяльність людини у нових чи незвичайних ситуаціях, гальмуючи процеси розвитку [9].

За сферою регулювання відносин розрізняють такі групи соціальних норм: моральні, правові, релігійні, корпоративні, сімейні, естетичні; також до соціальних норм відносять звичаї та традиції. Насамперед це норми:

– права — загальнообов'язкові, формально визначені певні правила поведінки, які встановлені або санкціоновані, а також охороняються державою;

– моралі (моральності) — правила поведінки, які, склавшись у суспільстві, виражають уявлення людей про добро й зло, справедливість й несправедливість, обов'язок, честь, гідність. Дія цих норм забезпечується внутрішнім переконанням, суспільною думкою, заходами суспільного впливу;

– звичаїв — це правила поведінки, які, склавшись у суспільстві історично, в результаті їх багаторазового повторення виконуються в силу звички.

– корпоративні — правила поведінки, які встановлені громадськими організаціями, закріплені в уставах (положеннях тощо), діють у їх межах і ними ж охороняються від порушень — за допомогою певних заходів суспільного впливу.

Крім зазначених, серед соціальних норм розрізняють:

• релігійні норми — регулюють відправлення релігійних культів, ставлення людей до Бога і навколишнього світу;

---

¹ Але якщо людина міняє місце проживання, то це може викликати справжній «культурний шок», навіть якщо людина в межах України переїжджає з Криму у Львів.

- політичні норми — регулюють політичні відносини між різними суб'єктами і ними встановлюються (статут політичної партії);
- естетичні норми — регулюють ставлення людей до порядку оформлення і оцінки предметів матеріальної і духовної культури з позицій краси, зручності, якості;
- норми культури та інші [10].

І. С. Веред [11] зазначає, що за всієї різноманітності проявів всі ці норми мають такі основні властивості: об'єктивність, історичність, універсальність, схематичність, безумовність. Норма є узагальненим соціальним приписом, обов'язковим для виконання кожним членом соціуму в будь-якій ситуації. Деякі з цих властивостей не є для нас цілком очевидними: це об'єктивність, універсальність, схематичність, безумовність. Адже норми — не закони природи, які важко зрозуміти, але неможливо порушити, а тільки продукт домовленості між людьми.

Т. Ю. Ваврик [12] акцентує увагу на тому, що норма, яка через ті або інші причини (наприклад, вже застаріла), перестала бути суспільно корисною, але залишається обов'язковою в силу наявних моральних або правових настанов і навіть дотримується населенням, результат її соціальної дії буде негативним або, щонайменше, нейтральним. При втраті нормою обов'язковості навіть об'єктивно корисні правила поведінки будуть виконуватися далеко не всіма, кого вони стосуються, що призведе до зниження ступеня ефектності норми і до поступового витіснення її іншими. Нарешті, норма зовсім утрачає своє значення, якщо при наявності двох перших властивостей відсутня третя — фактичне її здійснення.

Саме тут гостро постає проблема соціальних відхилень. Це поняття є похідним від поняття «соціальної норми». Соціальні відхилення так само різноманітні, як і соціальні норми, але їх розмаїтість вища: норма типова, а відхилення завжди індивідуалізовані. Відхилення від соціальної норми — поняття більш складне і багатопланове, ніж, наприклад, поняття правопорушення, яке обмежується ознаками об'єкту, суб'єкту, об'єктивної і суб'єктивної сторін і, як правило, відноситься до одиничного конкретного вчинку (до серії точно визначених дій). При відхиленні ж від соціальної норми йдеться про найрізноманітніші форми поведінки, що за різними ознаками не вкладаються в діючі стандарти. І навпаки, поведінка, що відповідає вимогам норми і нею врегульована, називається нормативною. Основне значення нормування полягає в упорядкуванні й організації людської активності, збереженні в суспільних взаємовідносинах людей найбільш раціональних методів і засобів діяльності.

Але, як же проявляються соціальні відхилення? Загалом до психологічних проявів девіантної поведінки особистості відносять такі:

– духовні проблеми, зокрема, відсутність або втрату сенсу життя, переживання внутрішньої порожнечі, блокування самореалізації духовного потенціалу тощо;

– деформацію ціннісно-мотиваційної сфери — несформовані або редуковані моральні цінності (совість, відповідальність, чесність), переважання девіантних цінностей, ситуативно-егоцентричну орієнтацію, фрустро-

ваність вищих потреб, внутрішні конфлікти, малопродуктивні механізми психологічного захисту;

– емоційні проблеми — тривогу, депресію, переважання негативних емоцій, алекситимію (ускладнення в розумінні своїх переживань і невміння сформулювати їх у словах), емоційне огрубіння (втрата здатності визначати доцільність, доречність тих чи інших емоційних реакцій, дозувати їх), афективність тощо;

– проблеми саморегуляції — неадекватні самооцінка і рівень домагань, слабкий розвиток рефлексії, надмірний або недостатній самоконтроль, низький рівень адаптивних можливостей;

– викривлення у когнітивній сфері — стереотипність, ригідність мислення, неадекватні настановлення, обмеженість знань, наявність забобонів;

– негативний життєвий досвід — наявність шкідливих звичок, психічних травм, досвіду насильства, соціальна некомпетентність тощо [1].

Всі ці прояви цілком характерні і для працівників міліції. Це пояснюється не тільки загальними причинами девіантної поведінки, характерними для всього суспільства, які вже багатьма авторами зазначались, а й психологічними особливостями праці в органах внутрішніх справ, це: недостатнє грошове забезпечення, відсутність соціального захисту, ненормований робочий день, велика кількість завдань, які потрібно вирішувати, відповідальність за прийняття рішень, наявність владних повноважень та ін. Ці умови праці і є, на нашу думку, підґрунтям для виникнення девіантних проявів поведінки у працівників міліції.

Важливо з'ясувати, чому проблема соціальних відхилень виникає та чому відсутнє фактичне здійснення та реалізація соціальної норми, в чому полягає психологічний зміст відхилень (девіацій) від нормативної поведінки.

Вважається, що умовою нормально розвитку людини є її прагнення до максимального самовираження, реалізації прихованих здібностей і потенційних можливостей. Нереалістичні, викривлені уявлення про себе, суперечливий досвід, внутрішній конфлікт між потребою в самореалізації та залежністю від оцінок ззовні призводять до порушень поведінки, викривленого сприйняття довкілля. Для подолання особистісних і поведінкових аномалій необхідно стимулювати процес самоактуалізації особистості, створювати умови, які б забезпечили усунення дисонансу між реальним досвідом і Я-концепцією.

М. І. Єнікеєв, фахівець з юридичної психології, вважає, що «людська поведінка — системне явище, що підкоряється вихідним принципам і ціннісним позиціями особистості, що на цій основі взаємодіють (чи протидіють між собою) мотиви, визначаються мета і способи дій і т. ін. — регулюються цілі системи поведінкових актів [13].

При переході від постановки проблеми до того, що безпосередньо стосується працівників міліції, то основними причинами, що сприяють проявам девіантної поведінки в їх середовищі, є недоліки професійно-психологічного відбору, що не забезпечив відсів осіб, які мають професійно неприйнятні індивідуально-психологічні особливості. Це психоемоційна нестійкість, неспроможність самостійно вирішувати життєві труднощі, прояви агресив-

ності в батьківських сім'ях, негаразди у сфері подружніх стосунків, наявність шкідливих звичок. Негативну роль відіграє неналежний контроль з боку безпосередніх керівників за поведінкою підлеглих — на службі та в побуті, не проведення з ними відповідної індивідуально-виховної роботи та необхідних попереджувальних заходів психопрофілактики. Суттєву роль відіграє вживання алкоголю, начебто для «зняття стресу». Всі ці чинники безпосередньо сприяють виникненню схильності до девіантної поведінки серед працівників міліції, про які йшлося раніше.

Працівники міліції знаходяться, як і всі громадяни, не тільки під юрисдикцією норм суспільства, але належать до професійної групи правоохоронців, які повинні суворо дотримуватися закону «Про міліцію», статутів, правил професійної етики. При цьому кожний з правоохоронців має свою особисту правосвідомість, особисте уявлення та ставлення до того, що відбувається навколо, що з цього є «нормою» та які переживання виникають у випадку її порушення.

Висновки. На нашу думку, вирішальну роль в дотриманні чи не дотриманні працівниками міліції, чи людьми загалом, соціальних норм відіграє їх усвідомлення чи не усвідомлення, добровільне прийняття чи не прийняття; дотримання чи не дотримання існуючих в суспільстві норм поведінки, залежить від багатьох факторів, як внутрішніх (біологічних та соціально сформованих якостей та властивостей), так і зовнішніх, що і пояснює вчинення чи не вчинення девіантних вчинків, і що складає психологічний зміст поняття «девіантна поведінка». Його виникнення є предметом не тільки девіантології, як відносно нової комплексної науки про відхилення у розвитку і поведінці, а й віковій та педагогічній психології, а у випадку девіацій серед курсантів вчз МВС і працівників міліції — юридичної психології та педагогіки. Попередження девіацій серед працівників міліції ми пов'язуємо із удосконаленням професійно-психологічного відбору, докорінним покращенням індивідуально-виховної роботи та попереджувальних заходів із психопрофілактики, принципіальною оцінкою порушень норм моралі, внутрішнього розпорядку, дисципліни та законності.

Список використаних джерел і літератури

1. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки: Курс лекцій / О. І. Бондарчук. — К.: МАУП, 2006. — 88 с.
2. Словарь практического психолога / [Сост. Ю. А. Головин]. — Минск: Харвест, 1997. — 800 с.
3. Ківенко Н. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма: Монографія / Н. В. Ківенко, І. І. Лановенко, П. В. Мельник. — Ірпінь: Академія державної податкової служби України, 2002. — 240 с.
4. Кікалішвілі М. В. Девіантна поведінка: поняття та ознаки / М. В. Кікалішвілі // Вісник Акад. адвокатури України. — 2011. — № 3(22). — С.109–122.
5. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки: навч. посібник / Н. Ю. Максимова. — К.: Либідь, 2011. — 520 с.
6. Змановская О. В. Девиантология /О. В. Змановская. — М., 2003. — 228 с.
7. Кудрявцев В. Н. Социальные отклонения. Введение в общую теорию /В. Н. Кудрявцев, В. С. Нерсисянц, Ю. В. Кудрявцев. — М.: Юридическая литература, 1984. — 320 с.

8. Андреева Г. М. Социальная психология /Г. М. Андреева. — М.: Изд-во МГУ, 1988. — 304 с.
9. Соціальна психологія: навчальний посібник [для студ. вищ. навч. закладів] / Л. Е. Орбан-Лембрик. — К.: Академвидав, 2003. — 446 с.
10. URL:<http://uk.wikipedia.org/wiki>
11. Соціологія девіантної поведінки: навчальний посібник / [уклад. І. С. Веред, Ю. В. Кушнір]. — Донецьк: КІЦ, 2013. — 192 с.
12. Ваврик Т. Ю. Психологічна діагностика та корекція схильності до девіантної поведінки працівників органів внутрішніх справ України: Автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.06 / Ваврик Тарас Юрійович. — К., 2004. — 19 с.
13. Еникеев М. И. Основы общей и юридической психологи / М. И. Еникеев. — М.: Норма, 1996. — 611 с.

References

1. Bondarchuk O. I. Psihologiya deviantnoyi povedinki: Kurs lektsiy / O. I. Bondarchuk. — K.: MAUP, 2006. — 88 s.
2. Slovar prakticheskogo psihologa / [Sost. Yu. A. Golovin]. — Minsk: Harvest, 1997. — 800 s.
3. Kivenko N. V. Deviantna povedinka: suchasna paradigma: Monografiya / N. V. Kivenko, I. I. Lanovenko, P. V. Melnik. — Irpin: Akademiya derzhavnoyi podatkovoyi sluzhbi Ukraini, 2002. — 240 s.
4. Kikalishvili M. V. Deviantna povedinka: ponyattya ta oznaki / M. V. Kikalishvili // Visnik Akad. advokaturi Ukraini. — 2011. — № 3(22). — S. 109–122.
5. Maksimova N. Yu. Psihologiya deviantnoyi povedinki: navch. posibnik / N. Yu. Maksimova — K.: Libid, 2011. — 520 s.
6. Zmanovskaya O. V. Deviantologiya /O. V. Zmanovskaya. — M., 2003. — 228 s.
7. Kudryavtsev V. N. Sotsialnye otkloneniya. Vvedenie v obschuyu teoriyu / V. N. Kudryavtsev, V. S. Nersesyants, Yu. V. Kudryavtsev. — M.: Yuridicheskaya literatura, 1984. — 320 s.
8. Andreeva G. M. Sotsialnaya psihologiya /G. M. Andreeva. — M.: Izd-vo MGU, 1988. — 304 s.
9. Sotsialna psihologiya: navchalniy posibnik [dlya stud. visch. navch. zakladiv] / L. E. Orban-Lembrik. — K.: Akademvidav, 2003. — 446 s.
10. URL:<http://uk.wikipedia.org/wiki>
11. Sotsiologiya deviantnoyi povedinki: navchalniy posibnik / [uklad. I. S. Vered ta Yu. V. Kushnir]. — Donetsk: KITs, 2013. — 192 s.
12. Vavrik T. Yu. Psihologichna diagnostika ta korektsiya shilnosti do deviantnoyi povedinki pratsivnikov organiv vnutrishnih sprav Ukraini: Avtoref. dis. ... kand. psihol. nauk: 19.00.06 / Vavrik Taras Yuriyovich. — K., 2004. — 19 s.
13. Enikeev M. I. Osnovy obschey i yuridicheskoy psihologi / M. I. Enikeev. — M.: Norma, 1996. — 611 s.

Меркулова Ю. В.

кандидат юридических наук, доцент
начальник кафедры психологии и педагогики
Одесского государственного университета внутренних дел

Козак И. Г.

соискатель кафедры психологии и педагогики
Одесского государственного университета внутренних дел

**ПРОЯВЛЕНИЯ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ У СОТРУДНИКОВ
МИЛИЦИИ КАК ПРОБЛЕМА**

Резюме

Проанализирован феномен «девиантное поведение» с точки зрения различных отраслей знаний, причины и критерии девиантного поведения среди работников милиции; роль внутренних и внешних факторов, качеств и свойств личности; уточнено психологическое содержание понятия девиантного поведения сотрудника ОВД.

Ключевые слова: девиантное поведение, критерии девиантного поведения, социальное нормирование поведения, психологическое содержание девиантного поведения.

Merculova J. V.

chief of department of psychology and pedagogics
of Odessa State University of Internal Affairs, candidate of juridical sciences,
assistant professor

Kozak I. G.

researcher of department of psychology and pedagogics
of Odessa State University of Internal Affairs

**DISPLAY OF DEVIANT BEHAVIOUR OF THE LAW ENFORCERS
AS A PROBLEM**

Abstract

The main aim of this article is to consider and investigate the phenomenon of «deviant behaviour» from the point of view of scientists of different fields of knowledge and to specify psychological maintenance of concept of deviant behaviour of the law enforcers.

It is found out, that the law enforcers are, as well as all citizens, not only under jurisdiction of norms of society, but belong to the professional group of law enforcers that must severely adhere to the law «On militia», its charters, rules of professional ethics. At all of it each of the law enforcer has the personal sense of justice, personal presentation and attitude toward that takes place around, that what is a «norm» and what kinds of experience arise up in case of its violation.

It is defined that the decisive role in inhibition or not inhibition of the militia workers or by the people as a whole, of social norms play their realization or not realization, voluntarily acceptance or not acceptance; inhibition or not observance of existing in society codes of conduct, depends on many factors, both internal (biological and socially formed qualities and properties) and external, that explains committing or not committing of deviant acts and that forms a psychological maintenance of the concept «deviant behavior».

Its origin is an object not only of the deviantology, as in relation to the new complex science dealing with rejection in development and behavior, but also of the age-old and pedagogical psychology and in case of deviations among the cadets of the higher educational institutions of the Ministry of

Internal Affairs and the law enforcers — of legal psychology and pedagogics. Prevention of deviations among the law enforcers we bind with the improvement of professionally-psychological selection, native improvement of individually-educator work and preventive events of psycoprophylaxis by the fundamental estimation of violations of norms of moral, internal order, discipline and legality.

Key words: deviant behavior, the criteria of deviant behavior, social normalization of behavior, psychological meaning of deviant behavior.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2014